

Kerk te Reitsum

Reitsum; de naam is waarschijnlijk ontstaan uit “hiem” van Reitse, net zoals Ginnum “hiem” van Ginne is. Reitsum bestaat vermoedelijk al heel lang. Op een kaart van Ruurd van Juckema, uit 1626, zijn een kerk en twee huizen of boerderijtjes getekend. Ten noorden van het kerkhof is een state aangeduid.

De Schotanuskaart uit 1682 vermeldt vier bouwwerken rond de kerk gesitueerd. In een acte van 1550 staat te lezen, dat parochianen van de Vlieterpen mee moeten werken om de kerkhofgracht van Hallum uit te graven. Reitsum is dus een soort dochterkerk van Hallum.

In 1722 tekent Jacobus Stellingwerf een kerkje met een zadeldak. En de kaart van Juckema uit 1626 laat ook al zo'n toren zien. Aangenomen moet worden, dat dit type kerk uit de 12-de of 13-de eeuw stamt.

In 1732 begon men in Reitsum met het bouwen van een nieuwe kerk. De oude kerk bracht 2063 caroliguldens op “wegens publiek boelgoed”. Bij de “verkoping” werd “een half tonne bier geconsumeerd”. Er was sprake van een grote aanvoer van kerkbalken, hout, nieuwe stenen, sluikschoven (riet), kalk en zand.

Pijter Sipkes en Cornelis Cornelis hebben de goten voor de kerk gemaakt en koster Keimpe Dirks voorzag de timmerlieden regelmatig van een “soopke”. Ook werd het nodige aan vrachtkosten betaald aan vooral schippers voor het “oprijden” van de materialen.

Er werd tweemaal per jaar kamerhuur betaald ten dienste van de predikbeurten, die tijdens de bouw in het voorhuis van Sijmon Pieters werden gehouden, de boerderij waar de fam. Reitsma nu (2009) woont.

De Staten van Friesland droegen in 1738 ook bij in de bouwkosten. Van de oude naar de nieuwe kerk ging toen over: de preekstoel uit 1682 met Ionische pijlers en boogpanelen, de herenbank uit het begin van de 17-de eeuw en een Bijbel op de preekstoel, uit 1643. Trijntje Theunis werd in 1743 kosteres. Ze kreeg voor het klokluiden en schoonmaken 12 c.g. Theunis Lubbers ontving voor het “voorsingen” 5 c.g. per jaar en een zekere Harriet Pôpes leverde een “emmerke bij de pomp van het pastoriehuis”. In 1766 moest Heerke Heerkes 3 c.g. betalen, omdat “sijn vader en moeder tot Reitsum op het kerkhof gebragt sijn , wegens het gebruik van de baar en het klokluiden”.

In de hof van de pastorie werden in 1780 nieuwe bomen aangeplant. Het ging hierbij om “els, hoogijpen, stamijpen, appel- en peerebomen”. Drie jaar later is er sprake van levering van “drie grote leyn”: men schrijft de psalmen nu op een bord. In 1786 wordt de pastorie van ds Joha opgeknapt en koster Pieter Keimpes krijgt naast het “straatwieden, haagscheren,

klokluiden, schrobben en boenen van de kerk, schoonmaken van de goten”, ook nog betaald voor “het uitstooten van roekenesten”.....!

Op 8 maart 1793 werd er door de Reitsumer kerk getrakteerd op jenever en bier “wegens de verjaardag van de Prins van Oranje”. De klokken luidden heel veel “vreugdeluiden”.

In 1815 werd Klaas Abes Westra kerkvoogd en was er voor het eerst sprake van “stoel en zitplaatsengeld”.

De klok en de klepel.

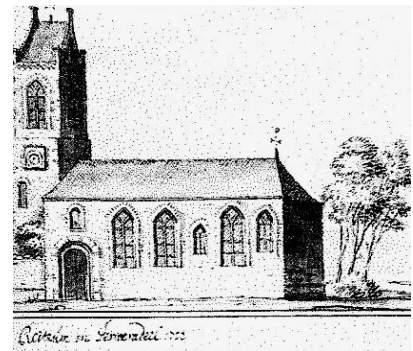
In het torentje hangt één klok. Het opschrift langs de bovenrand luidt: Van Hendriks Tshipke Claesson Karckmeisters tot Fledtdorp .Henrick Wegewart goot my inder Stadt Campen Anno 1612.

Onder het opschrift is nog ingekrast: In den dorp Reisen. Het wijzerbord op de toren vermeldt het jaartal 1881.

Het kerkje van 1738 had waarschijnlijk een dakruiter, die midden op de nok stond. Het luidtouw hing toen midden in de kerk.

In 1874 is de oostzijde verlengd en net voor de Doleantie is de noordvleugel gebouwd (herbouwd).

In de kerk bevindt zich een eiken preekstoel met een achzijdige kuip en een trap. Op de leuning van de trap staat: Ao 1638.

Tekening uit 1722

Ds. J.J.A. Ploos van Amstel (1835- 1895).

Van de vele pastoors en predikanten, die in Reitsum op de kansel stonden, is ds. Ploos van Amstel wel de meest legendarische. Hij werd geboren te Nieuwer- Amstel en studeerde in 1860 aan de Rijksuniversiteit van Utrecht af.

10 Oktober 1863 kwam het jonge gezin naar de (hervormde) pastorie van Reitsum. Al spoedig bleek, dat “Ploos” een begaafd redenaar was. Van heinde en verre stroomde ’s zondags het kerkvolk naar Reitsum. Hetzij lopend, of met paard en brik. De kerk was vaak overvol, ook al duurde de dienst 3 uur!

“Vadertje Ploos” was een veel gevraagde (s)preker. Ook door de week sprak hij veel, bv. in de herberg van St. Jacobiparochie. Het gebeurde ook wel, dat er ruzies ontstonden, doordat men het niet altijd met hem eens was! Vaak was er dan ook wel drank in het spel! Door zijn redenaarstalent kreeg hij veel beroepen. In 1876 kwam hij voor de tweede keer “thuis” in de voor hem bekende pastorie en gemeente. Hij was een groot voorvechter van het christelijk onderwijs. Door zijn toedoen kwamen er christelijke scholen te Holwerd (Ploos van Amstelskoalle!), St. Annaparochie en Leeuwarden.

In eigen gemeente was ds. Ploos van Amstel zeer geliefd. Bij de viering van het Heilig Avondmaal was er vaak geen ruimte meer voor de tafel! Dan ging “Ploos” met brood en beker tussen de rijen door en had hij voor elk een persoonlijk woord.

Tien jaar later, in 1886, werd kerkelijk Nederland opgeschrikt door de Doleantie, die “ Ploos” en de kerkenraad in gang zetten. Men wilde in meerdere gemeentes breken met de Hervormde Kerk. Met name de opkomende vrijzinnigheid binnen de kerk van Nederland “noaske de tsjerkerie net”... De hele gemeente van Reitsum stemde met de “ losmaking” van de Ned. Hervormde Kerk in. De doleantie in Reitsum was een feit! (dolerend = klagend; een doleantie = een bezwaarschrift).

De “waarheidsvrienden” stichtten een nieuwe kerk, namelijk de Nederduits Gereformeerde Kerk. Ondertussen preekte ds. “Ploos” iedere zondag in de oude vertrouwde omgeving (de hervormde kerk van Reitsum).

In 1892 zijn de gemeenten van de Afscheiding (1834) en die van de Doleantie (1886) voor het grootste gedeelte samengevoegd. Hij was daarover erg verheugd. Reitsum behoorde vanaf dat jaar tot de Gereformeerde Kerken van Nederland.

In 1893 werden er weer vacaturebeurten in het hervormde kerkje van Ginnum gehouden, omdat het aantal hervormden in Reitsum c.a. weer wat groeide. Vanaf die tijd ging de gezondheidstoestand van Ploos van Amstel helaas zienderogen achteruit. De bekende zieleherder leed namelijk aan suikerziekte. Hij maakte de plannen over de bouw van een eigen gereformeerde kerk met pastorie nog mee, maar hij zou de realisatie daarvan niet meer beleven. Begin augustus kwam er een einde aan het veelbewogen leven van ds. Ploos van Amstel. Hij is begraven op het kerkhof van zijn geliefde Reitsum.

Vanaf 1900 kende kerkelijk Reitsum een beperkte bloei, zowel voor de hervormde kerk als de gereformeerde kerk. De groei zou beperkt blijven vanwege de beschreven verdeling in kerkelijk Reitsum c.a.

Vanaf de jaren '70 werd de ontkerkelijking ook op het platteland zichtbaar. De lasten werden hoger en de inkomsten namen af. Men werd gedwongen nieuwe samenwerking met andere gemeenten te zoeken. In 1981 werd de combinatie hervormd Reitsum/ hervormd Burdaard uitgebreid met gereformeerd Reitsum en later ook nog gecombineerd met hervormd Wanswert.

Het Samen Op Weg proces zou in 2004 uitmonden in de nieuwe PKN gemeente van Reitsum c.a., waarbij gereformeerd en hervormd Reitsum en de gemeente van Wanswert- Jislum zich zouden aansluiten.

